

ЖИТТЯ СВЯТИХ

УКЛАДЕНІ НА СВЯТІЙ ГОРІ АФОН

СІНАКСАР

автор-укладач

ІЕРОМОНАХ МАКАРІЙ

СИМОНПЕТРСЬКИЙ

Доповнений переклад з французької

ДУХ І ЛІТЕРА

ФОНД ПАМ'ЯТІ

БЛАЖЕННІШОГО МИТРОПОЛИТА ВОЛОДИМИРА

КИЇВ

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

УДК 27-36

Ж742 Ієромонах Макарій Симонопетрський. Життя святих,
укладені на Святій Горі Афон. Синаксар. Т. 6. Червень. –
К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. – 400 с. +16 с. (іл.)
ISBN 978-966-378-374-1 (Багатотомне видання)
ISBN 978-617-8262-65-5 (Том 6)

*Видання здійснене за підтримки
Фонду пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира*

Видавець: Костянтин Сігов

Переклад з французької:
Яна Вестель, Дарина Морозова

Наукове редагування, авторські тексти:
Прот. Богдан Огульчанський,
Дарина Морозова

Літературне редагування і коректура:
Марія Литвин

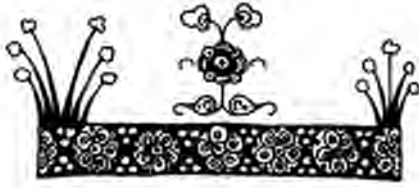
Верстка:
Олексій Краснощоків

Художнє оформлення:
Олексій Чекаль, Ірина Пастернак,
Дарина Морозова

ISBN 978-966-378-374-1 (Багатотомне видання)
ISBN 978-617-8262-65-5 (Том 6)

© Monastère de Simonos Pétra, Mont Athos, 2008
© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПОДЯКИ

Велика радість для нас, що український переклад укладених на Афоні *Житій святих* було розпочато з благословення людини, яка наочно нагадувала всім нам про присутність святості у нашому житті, – Блаженнішого Митрополита Київського та всієї України Володимира, світлій пам'яті якого присвячуємо це видання. Ми дякуємо Фонду пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира за підтримку перекладу. Це починання не було б реалізоване без дієвої допомоги та турбот з боку митрополита Переяслав-Хмельницького і Вишневського Олександра (Драбинка).

Особлива подяка належить укладачеві цієї праці ієромонаху Макарію з монастиря Симонопетра на Афоні, який познайомив нас зі своїм *Синаксарем* під час особистої зустрічі у видавництві «Дух і літера» в листопаді 2010 р., а згодом благословив на український переклад цього видання від свого імені й від імені настоятеля обителі, архімандрита Еміліана, передавши нам усі необхідні для цього матеріали. Також ми вдячні за наукову підтримку Національному університету «Києво-Могилянська академія», усім авторам оригінальних текстів, спеціально написаних для цієї книги. Дякуємо всьому чималому колективу, згуртованому благодатними трудами над українським виданням *Житій святих*, – перекладачам, редакторам, коректорам, художникам та технічним редакторам – за самовіддану й наполегливу працю.

Варфоломей, Божою милістю, архієпископ Константинополя, Нового Рима, Вселенський Патріарх.

Всечесний Ігумене, Архімандрите Єлисею, чесні отці святого патріаршого ставропігійного монастиря Симонопетра на Горі Афон, улюблені у Господі чада Нашого Смирення, благодать і мир Божі хай будуть із вами.

Віруючі, особливо ті, хто живуть чернечим життям, добре знають, що Життя святих – це саме Євангеліє, втілене в повсякденному житті. Усі ці Божі люди – чоловіки та жінки, поважні старці й енергійна молодь, навіть зовсім малі діти – нехтували всім, щоб віднайти Христа. Вони крок за кроком ішли шляхом подвижництва, мучеництва, сповідання віри услід за Боголюдиною Ісусом, приносячи Йому свої сповнені любові серця як відповідь на слова Писання: *Дай Мені, сину Мій, своє серце* (Притч. 23:26). Таким чином вони досягнули довершеності й стали богами по благодаті, вочевидь являючи у собі образ Христа за тих обставин, у яких вони жили, і вони нестимуть цей образ завжди, повік-віку. Відтак, прославлені у лоні Церкви Самим Розіп'ятим Господом, вони освітлюють серця вірних, наче осяйні світила.

Тож зрозуміло, чому уважне читання Житій святих не менш важливе для віруючих, аніж читання Священних Писань Старого і Нового Завітів, творів богоносних отців, Діянь та Правил святих Соборів.

Таке навчання особливо потрібне для новонавернених християн, тих, хто робить свої перші кроки у православній вірі.

Всечесний Архімандрите Єлисею, хай Господь подасть чесному отцю Макарію та всій Вашій громаді Симонопетри, що здобуває просвітлення під вашим керівництвом, повноту благодаті та благословення, щоб продовжувати такі справи, угодні Богові й корисні для душі, на славу Божу й на звеличення нашої Святої Матері, Христової Церкви та вашої Святої Гори, що народжує святих.

17 листопада 2003 року

Варфоломій, Патріарх Константинопольський,
Ваш постійний молитвеник

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ

Життя святих ієромонаха Макарія з монастиря Симонопетра спираються на грецьку православну традицію, зокрема на авторитетний *Синаксар* преп. Никодима Святогорця. Утім, автор виклав їх лаконічно і конкретно, надаючи перевагу історичному фактажу перед властивою агіографії риторикою. Крім того, о. Макарій залучив до цього видання цілі сонми святих – представників різних православних традицій. Тут є і пізньовізантійські та новогрецькі святі (мученики періоду Османської імперії), і святі, прославлені Церквами Румунії, Сербії, Болгарії, Грузії. Представлена також агіографія, яка раніше була доступна тільки давніми мовами східного християнства: сирійською, коптською, грузинською, вірменською, арабською. Маємо також радість від того, що в книжці широко змальовані спільнохристиянські святі Західної Європи епохи нерозділеної Церкви, раніше маловідомі вітчизняному читачеві. Перше видання *Синаксаря* вийшло рідною мовою о. Макарія – французькою. Нині ці *Життя святих* вже перекладено англійською, новогрецькою, італійською, німецькою, російською та румунською мовами.

Творчий колектив, що готував український переклад *Синаксаря*, зі свого боку, доповнив і уточнив це видання. Спеціально для цієї книги було укладено цілу низку жи-

тій – передусім, тих святих, які жили і творили в Україні*. За допомогою спеціалістів-істориків були переписані наново житія Києво-Печерських преподобних. У цей том увійшли й нові цікаві відомості про окремих православних святих різних країн від Британії до Грузії.

Розміщення днів пам'яті святих за місяцями відповідає православному календарю, за яким живе Православна Церква України. Усі дати наведено за новоюліанським календарем**.

У передмові до першого видання *Житій* святителя Дмитрія (Туптала) архімандрит Києво-Печерської Лаври Варлаам Ясинський писав так: «Ти ж бо, благочестивий читачу, подякуй Богові в Тройці Святій єдиному, хваленому в святих Своїх, і тому, що уже зумів здійснити і друком видати книгу цю добро-потрібну житій (...), і описані в них праці та подвиги святих приймай люб'язно й користуйся, намагаючись і собі наслідувати життям святих, і хай сподобишся за життя своє боговгодне до вписання у книгу життя вічного та ликостояння зі святими на небесах». Будемо сподіватися, що і цей *Синаксар*, що його з великою любов'ю передали нам афонські іноки, стане світильником для нашого церковного благочестя.

* Хоча деякі з них значну частину життя провели в Росії, Грузії, США та інших країнах.

** Новоюліанський календар, починаючи з 2023 р., почав використовуватися Вселенським Патріархатом, а згодом більшістю Православних Церков, зокрема з 2023 р. і Православною Церквою України. За новоюліанським календарем, як і за григоріанським календарем, прийнятим Західною Церквою у 1582 р., більшість років, якими закінчуються століття (1700, 1800, 1900 та ін.) не є високосними, що робить цей календар значно точнішим, ніж юліанський календар, який використовувався раніше. У попередніх томах *Синаксаря* ми подавали дати за громадянським календарем (хоча свята відзначалися за юліанським календарем), через це, наприклад, житія святих, які шануються 1 січня, потрапляли на 14 січня. У цьому томі такої розбіжності немає.

1 ЧЕРВНЯ

**Пам'ять мученика ЮСТИНА ФІЛОСОФА
та його соратників ХАРИТОНА, ХАРИТИ,
ЕВЕЛПІСТА, ІЄРАКСА, ПЕОНА та
ЛІБЕРІАНА¹**

Святий Юстин народився в перші роки II ст. у місті Флавія Неаполіс (нині Наблус), місті, заснованому на місці біблійного Сихема після взяття Єрусалима римлянами. Син заможних батьків-язичників, він отримав блискучу освіту. Непереборне тяжіння до істини спонукало юнака спілкуватися з філософами, однак його розчарували їхні припущеннями щодо Бога. Нарешті Юстин став учнем відомого платоніка, роздуми якого про «ідеї» та духовний світ, описаний Платоном, окрилили розум юнака.

Через деякий час, вважаючи, що він уже досить мудрий, аби безпосередньо споглядати Бога, як обіцяв йому філософ, Юстин віддалився у тихе усамітнене місце, недалеко

¹ Синаксар відрізняє філософа від мученика, але з давніх текстів ясно видно, що це одна особа. Окрім творів св. Юстина – Апологій та Діалогу з Трифоном юдеєм, ми використовуємо тут автентичні Акти його мучеництва, описаного очевидцем цих подій.

від моря, щоб поринути в медитації. Ідучи вздовж берега у глибокій задумі, він зустрів величного старця, лагідного і водночас серйозного. Між ними зав'язалася розмова, і Юстин став розхвалювати філософію, найвеличнішу і найціннішу діяльність, поруч із якою усіяка інша активність людини є незначною. Тоді старець запитав його, як філософи можуть прийти до правильного уявлення про Бога, не маючи живого досвіду спілкування з Ним. Юстин відказав, що інтелект може бачити Бога. На це старець відповів, що лише той може отримати такий дар, хто зодягнувся у Святого Духа після тривалого очищення зусиллями з набуття чеснот. Він також спростував Платонове вчення про душу та перевтілення і показав необґрунтованість думки, що світ вічний і нестворений: тільки Бог є ненародженим і нетлінним, довершено єдиним і завжди рівним Собі. Стосовно ж душі, всупереч Платону, вона не має життя сама по собі, але її животворить участь у житті, даному Богом.

Св. Юстин Філософ.
Гравюра з книги André Thevet,
*Les Vrais Pourtraits et Vies
Hommes Illustres, 1584*

Схвильований цими словами, Юстин запитав, який наставник може наблизити його до цієї істини, невідомої мудрецам минулого. Старий відповів, що це вчення великих людей, угодних Богові праведників, які жили давніше за філософів, промовляли від Святого Духа і залишили передбачення про майбутнє, що здійснюються тепер: вони називаються пророками. Сповнені Святого Духа, вони говорили і проголошували лише те, що бачили і чули, не

Пам'ять святої ДІНАРИ, цариці Грузії (X ст.)

Свята Дінара була царицею провінції Ереті (південно-східна Грузія) на початку X століття. Діючи із палкої ревності до правдивої віри, вона багато зробила для навернення мешканців свого царства, які під впливом вірмен були втягнуті в монофізитську ересь.

*Цариця Дінара.
Сучасна грузинська ікона*

Пам'ять святителя ГЕЛАСІЯ РИМЕЦЬКОГО, єпископа Трансильванського

У XIV столітті в монастирі Римець, одному з найдавніших скитів Трансильванії, жив монах Геласій, який прославився своїм аскетичним життям і донині залишається в пам'яті монахів монастиря і вірних цього краю. За переказами, до того, як стати ігуменом, він практикував умно-сердечну молитву (ісихазм) і жив у горах із дванадцятьма учнями. Вдень він працював разом зі своїми учнями, всю ніч молився, а на світанку служив Божественну Літургію. Геласій брав участь у трапезі лише по суботах і неділях, а в інші дні задовольнявся одним Святим Причастям. Під час Великого посту він відвідував пустельників, розкиданих по околицях, і підтримував їх батьківською порадою і молитвою. Коли він повертався до монастиря, на нього чекали натовпи хворих, одержимих і нужденних, щоб за його